การพัฒนาบทบาทผู้นำที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว

Leadership Development Affect the Success of OTOP INNO-LIFE TOURISM-BASED COMMUNITIES SA KAEO Province.

อิสรา วันดี และ พภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล

Issara Wandee and Phaphatson Woraphatthirakun

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะบทบาทของผู้นำและความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว 2) เพื่อศึกษาลักษณะการพัฒนาบทบาทของผู้นำที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำและความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว ใช้วิธีการศึกษาแบบผสมเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยเชิงปริมาณประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำและสมาชิกในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในจังหวัดสระแก้ว โดยจำนวนประชากรของสมาชิกในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว ทั้ง 9 อำเภอ 39 ชุมชน มีจำนวน 20,587 คน โดยทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยด้วยสูตรของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ระดับความคลาดเคลื่อน ±5 ได้จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 คน และเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้นำหลักของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ที่ได้คะแนนการดำเนินการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้วสูงสุด 10 อันดับแรก อ้างอิงคะแนนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว จำนวนชุมชนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะบทบาทของผู้นำและความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้วนั้น ลักษณะบทบาทที่สำคัญคือ ผู้นำต้องมีการแนะนำ ให้ข้อคิด และแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชนได้ มีความตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ ต่อชุมชน และผู้นำสามารถดำเนินการจัดการ สนับสนุน ส่งเสริมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องได้ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 4.60 ส่วนการพัฒนาบทบาทผู้นำชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้วนั้น พบว่า ลักษณะการพัฒนาบทบาทของผู้นำ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านศักยภาพของผู้นำในการบริหารจัดการชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายการร่วมมือกับชุมชนอื่น ด้านศักยภาพในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมให้ชุมชนมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว เป็นอย่างมาก โดยในทุกด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้วนั้น พบว่า แนวทางที่สำคัญคือควรเริ่มจากพัฒนาจิตสำนึกความรับผิดชอบของผู้นำก่อน จากนั้นจึงควรพัฒนาในเรื่องความรู้ โดยจัดให้มีอบรมให้กับผู้นำเป็นประจำ ในเรื่องทักษะการบริหารงาน ความรู้ด้านการดำเนินโครงการ การพัฒนาภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน และที่สำคัญคือต้องพัฒนาและปลูกฝังให้ผู้นำเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้

คำสำคัญ : ผู้นำชุมชน การพัฒนาบทบาทผู้นำ ความสำเร็จของชุมชน ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

Abstracts

The objectives of this research are 1) to study the characteristics of leadership roles and achievements of OTOP Nawatwithi tourism communities, Sa Kaeo Province, 2) to study the development of leadership roles affecting the success of OTOP Nawatwithi tourism communities, Sa Kaeo Province, and 3) to study the development of leadership roles and success of OTOP tourism community in Nawatwithi, Sa Kaeo Province. This research used a mixed-quantitative and qualitative study method. The population and sample groups that were used in the research, are leaders and members of the OTOP Nawatwithi tourism community in Sa Kaeo Province. The population of OTOP members in the Nawatwithi tourism community in Sa Kaeo Province in 9 districts 39 communities is 20,587 people. The sample size was also determined with the Crazy and Morgan formula (Krejcie and Morgan) at 95% confidence level, ± 5 tolerance level. Population and sample numbers were 400. For qualitative method, the research used a purposive sampling from the main leaders of the OTOP tourism community, Nawatwithi who received the highest score of the top 10 OTOP tourism community from the Sa Kaeo Provincial Community Development Office, based on the score from Sa Kaeo Provincial Community Development Office: 1 person per a community, 10 people in total.

The research found that the characteristics, roles of leaders and success of OTOP tourism community in Nawatwithi, Sa Kaeo Province Characteristics of the important roles are: Leaders must be punctual, suggest, solve the problems in community situations, and be responsible for the community. Leaders can manage, support, promote and create a learning environment with stakeholders with the highest average (= 4.60). For the development of community leaders' roles that affect the success of OTOP tourism communities in Nawatwithi, Sa Kaeo Province, it was found that the 4 aspects of leadership role development were the potential of leaders in community management, networking in cooperation with other communities, decision potential and the participation of the community to develop OTOP products that had a significant effect on the success of the OTOP tourism community in Nawatwithi, Sa Kaeo Province. All aspects had a statistically significant relationship at level 0.5. And the approach to leadership role development that contributes to the success of OTOP tourism community in Nawatwithi, Sa Kaeo Province, was found that the important guideline to develop a sense of responsibility of the leader first. Then, develop knowledge by providing training for the leaders on a regular basis in management skills, knowledge for project implementation, leadership development, community involvement. And it is important to develop and cultivate leaders to be honest, transparent, and verifiable.

Keywords : Community Leader, Leadership Development, Community Success, Nawatwithi OTOP Tourism Community

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ และแผนปฏิรูปเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ควบคู่ไปกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีคุณค่า เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาไปสู่ประเทศไทย 4.0 โดยเน้นที่การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ภายใต้แนวคิด "ประชารัฐ" โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "โครงการไทยนิยมยั่งยืน" ที่มุ่งเน้นให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาจากระดับ หมู่บ้าน ตำบล พร้อมบูรณาการการช่วยเหลือ สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ให้เกิดผลการพัฒนา อย่างเป็นรูปธรรม นั้น โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นอีกหนึ่งโครงการที่รัฐบาลมอบหมายให้ทุกจังหวัด ดำเนินการขับเคลื่อน โดยเป็นแนวคิดในการพัฒนา OTOP รูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พร้อมเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ดึงเสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์มาแปลงเป็นรายได้ อันจะส่งผลให้คนในชุมชนไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานออกไปหารายได้ต่างพื้นที่ ถือว่าเป็นการเปลี่ยนผ่านการพัฒนา OTOP จากรูปแบบเดิมที่เน้นการผลักดันสินค้าไปจำหน่ายในตลาดนอกชุมชนมาเป็นการดึงดูดให้คนต่างถิ่นเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน พร้อมพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นของฝากของที่ระลึก สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว. 2562) สำหรับการขับเคลื่อนโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โครงการจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่นั้น ผู้นำชุมชน ถือว่าเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการ รวมถึงการพัฒนาต่อยอด การที่ผู้นำไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการพัฒนาต่างให้มีความสำเร็จลุล่วงไปได้ ดังนั้นศักยภาพของผู้นำจึงเป็นเรื่องที่ควรได้รับการแก้ไข เพราะผู้นำจะเป็นแกนนำให้คนในชุมชนช่วยกัน ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตน เป็นศูนย์กลางความร่วมมือความสามัคคีของคนในชุมชนอีกด้วย

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาบทบาทผู้นำ ว่าลักษณะบทบาทของผู้นำ การพัฒนาบทบาทของผู้นำ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาผู้นำแบบใดที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือสมาชิกในชุมชนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จ.สระแก้ว ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำกลุ่มสินค้า OTOP ซึ่งผลการศึกษาจะเกิดประโยชน์ความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาลักษณะบทบาทของผู้นำและความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว

2) เพื่อศึกษาลักษณะการพัฒนาบทบาทของผู้นำที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว

3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำและความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบผสมเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเสริมให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำและสมาชิกในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในจังหวัดสระแก้ว ทั้ง 9 อำเภอ 39 ชุมชน มีจำนวน 20,587 คน และใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ระดับความคลาดเคลื่อน ±5 สามารถคำนวณขนาดของประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้ 384 คน

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มผู้นำชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในจังหวัดสระแก้ว จำนวน 9 อำเภอ 39 ชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) สามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการกำหนดบทบาทของผู้นำในการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว

2) สามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการกำหนดลักษณะการพัฒนาบทบาทผู้นำเพื่อความสำเร็จของโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว

3) สามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาผู้นำต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะบทบาทของผู้นำและความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้วนั้น ลักษณะบทบาทที่สำคัญคือ ผู้นำต้องมีการแนะนำ ให้ข้อคิด และแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชนได้ มีความตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ ต่อชุมชน และผู้นำสามารถดำเนินการจัดการ สนับสนุน ส่งเสริมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องได้ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 4.60 ส่วนการพัฒนาบทบาทผู้นำชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้วนั้น พบว่า ลักษณะการพัฒนาบทบาทของผู้นำ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านศักยภาพของผู้นำในการบริหารจัดการชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายการร่วมมือกับชุมชนอื่น ด้านศักยภาพในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมให้ชุมชนมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้ว เป็นอย่างมาก โดยในทุกด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสระแก้วนั้น พบว่า แนวทางที่สำคัญคือควรเริ่มจากพัฒนาจิตสำนึกความรับผิดชอบของผู้นำก่อน จากนั้นจึงควรพัฒนาในเรื่องความรู้ โดยจัดให้มีอบรมให้กับผู้นำเป็นประจำ ในเรื่องทักษะการบริหารงาน ความรู้ด้านการดำเนินโครงการ การพัฒนาภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน และที่สำคัญคือต้องพัฒนาและปลูกฝังให้ผู้นำเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้